

KRONIKA

Pismo Uniwersytetu Łódzkiego

KRONIKA

Pismo Uniwersytetu Łódzkiego

Redaktor naczelny:

Stanisław Bąkowicz

Zespół redakcyjny:

Aneta Danowicz
Michał Kędzierski

Stale współpracują:

Jarosław Bożyk
Paulina Czarnek
Radomir Dziubich
Agnieszka Garcarek
Janusz Hereźniak
Krzysztof A. Kuczyński
Paulina Oganiaczyk
Paulina Zych

Serwis fotograficzny:

Międzywydziałowy Zakład Nowych Mediów
i Nauczania na Odległość UŁ

Zdjęcie na pierwszej stronie okładki:

Sebastian Buzar

Projekt graficzny:

VoynarVision Katarzyna Wojnar
e-mail: biuro@voynarvision.pl

Skład i łamanie:

Paulina Narolewska-Taborowska

Druk:

Maweks, ul. Wrocławska 50, Miłoszyce
55-230 Jelcz-Laskowice

Adres redakcji:

90-131 Łódź, ul. Narutowicza 65
tel. (42) 635-41-79
e-mail: kronika@uni.lodz.pl

Niezamówionych materiałów nie zwracamy.
Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów, zmiany tytułów i adiacji tekstów.
Numer zamknięto 13 października 2009 r.

INAUGURACJA

6

Nowy rok akademicki po raz 65. zainaugurowany został na Uniwersytecie Łódzkim 8 października. Ta jedna z najważniejszych uroczystości w życiu uczelni tym razem odbyła się w *auli czerwonej* gmachu Wydziału Prawa i Administracji – wizytówce naszej Almae Materis. Zebrali się w niej przedstawiciele władz państwowych, województwa, miasta, uczelni oraz studenci.

HISTORIA I SĄSIĘDZTWO

17

W Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego od 4 do 6 czerwca obradowała konferencja Wspólnej Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej Historyków i Geografów...

Na skrzyżowaniu tradycji

Cesarstwo Bizantyńskie przestało istnieć wraz z upadkiem Konstantynopola w roku 1453, jednak stworzona na jego obszarze cywilizacja nie umarła razem z nim. Wprost przeciwnie – znalazła swą kontynuację w kulturze wielu narodów europejskich, spośród których szczególne miejsce zajmują nacje Słowian prawosławnych, zamieszkujące południe i wschód naszego kontynentu.

Upowszechnianie pamięci o bizantyńskim dziedzictwie tej części Europy wydaje się wyjątkowo potrzebne i obecnie, na progu XXI stulecia, kiedy to po przemianach ustrojowych lat 90. Bułgarzy, Serbowie, Macedończycy, Rosjanie, Białorusini czy Ukraińcy, poszukując korzeni swej tożsamości, odwołują się coraz częściej do cywilizacyjnej i duchowej spuścizny Konstantynopola.

Nie tylko dialog

Zakład Paleoslawistyki i Kultury Ludowej afiliowany przy Katedrze Sławistyki Południowej Uniwersytetu Łódzkiego, kierowany przez prof. Georgiego Minczewa, już od ubiegłego roku poszczycić się może współpracą z Katedrą Historii Bizancjum UŁ – jednym z czołowych w Europie i bezsprzecznie największym w Polsce ośrodkiem studiów bizantynologicznych, działającym nieprzerwanie od roku 1957. Wspólne działania łódzkich bizantynistów i paleoslawistów nie ograniczają się jednak do dialogu o charakterze *stricte* naukowym (interdyscyplinarne badania nad cywilizacją bizantyńsko-prawosławną prowadzone przez zespół historyków i filologów). Ich zamiarem jest również popularyzacja wiedzy bizantynologicznej, a także przybliżanie szerszemu gronu odbiorców tematyki związanej z historią i kulturą Grecji oraz obszaru *Slavia Orthodoxa*. Realizacji tego celu ma służyć zainaugurowany w grudniu 2008 r. cykl wykładów otwartych przygotowywanych przez pracowników obu jednostek.

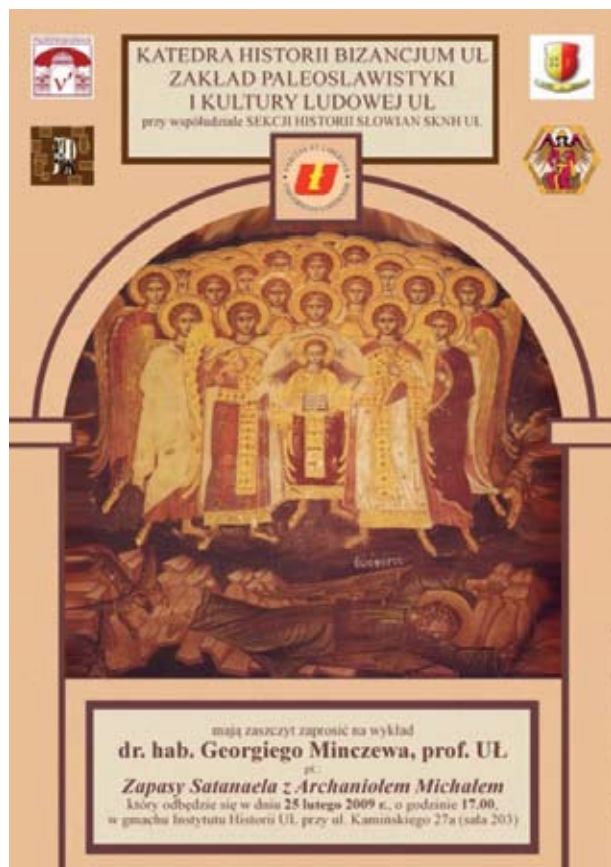
Pierwsze spotkanie tego typu odbyło się 17 grudnia 2008 r. w jednym z gmachów Wydziału Filologicznego przy ul. Lipowej. Kierownik Katedry Historii Bizancjum UŁ prof. Maciej Kokoszko wprowadzał wówczas słuchaczy w tajniki kuchni starogreckiej i bizantyńskiej, łącząc interesujący wykład z demonstracją sposobu przygotowywania dania, zwane go przez starożytnych *kandaulos*. Uczestnicy mieli również możliwość bezpośredniego kontaktu z *żywą* historią – spotkaniu towarzyszyła degustacja zrekonstru-

owanego na podstawie danych źródłowych i przyrządzonego osobiście przez profesora delikatesu kuchni greckiej.

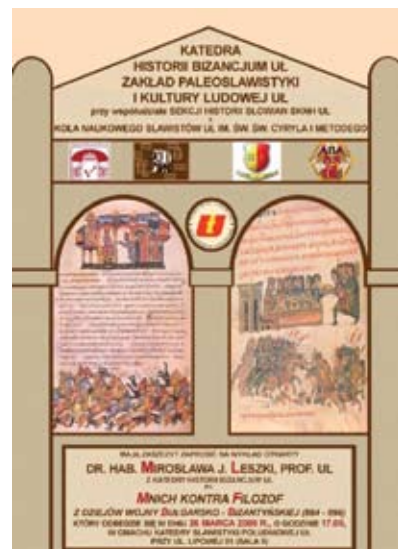
Zmagania arcystratega

W Instytucie Historii UŁ 25 lutego 2009 r. odbył się wykład otwarty prof. Georgiego Minczewa poruszający problematykę zmagania arcystratega sił niebiańskich archanioła Michała ze zbuntowanym przeciw woli Bożej Satanaelem (Szatanem). Profesor odwoływał się zarówno do literackich wyobrażeń starcia Dobra ze Złem (ze szczególnym uwzględnieniem tekstu słowiańskiego apokryfu *Słowo Jana Złotoustego o tym, jak Michał zwyciężył Satanaela*, znanego nauczyciela polskiej również jako *Zapasy Satanaela z Archaniołem Michałem*), jak i ikonograficznych przedstawień triumfu zastępów anielskich nad pokonanym i straconym do otchłani Lucyferem.

Miłośników historii wojskowości zaintrygowała zapewne kolejna prelekcja zatytułowana *Mnich kontra Filozof. Z dziejów wojny bułgarsko-bizantyńskiej w latach 894-896*, którą 26 marca wygłosił prof. Mirosław Leszka z Katedry Historii Bizancjum UŁ w gmachu przy ul. Lipowej. Wykład obejmował nie tylko kwestie *stricte* militarne, ale stanowił również interesujący rys biograficzny dwóch wybitnych władców z przełomu IX i X w. – ce-

Plakat zapowiadający 25 lutego odczyt prof. Georgiego Minczewa w Instytucie Historii UŁ

Plakat zapraszający na prelekcję, którą 26 marca prof. Mirosław Leszka miał w gmachu filologii przy ul. Lipowej

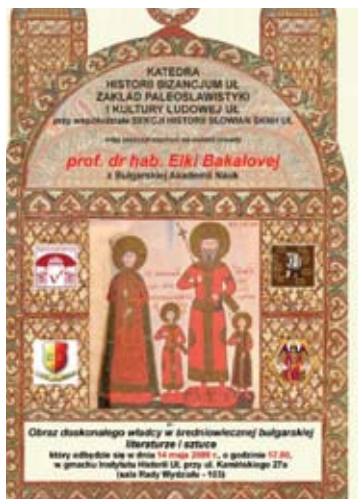

sarza bizantyńskiego Leona VI Filozofa i cara Bułgarii Symeona – połączone z prezentacją multimedialną.

Katedra Historii Bizancjum oraz Zakład Paleoslawistyki i Kultury Ludowej utrzymują również od dawna ożywione kontakty z czołowymi ośrodkami badań bizantynistyczno-slawistycznych z Polski i Europy. Dla przykładu: w listopadzie 2008 r. na zaproszenie pracowników obu jednostek gościł w Instytucie Historii UŁ wybitny badacz historii średniowiecznej Bułgarii, wieloletni pracownik Uniwersytetu Sofijskiego oraz Bułgarskiej Akademii Nauk prof. Wasyl Giuzelew. W trakcie wykładu otwartego (tłumaczonego z bułgarskiego na polski przez mgr. Kyryla Marinowa), w gmachu IH przy ul. Kamińskiego, w niezwykle barwny i syntetyczny sposób przybliżył słuchaczom problematykę wieloaspektowego wpływu cywilizacji bizantyńskiej na kształtującą się począwszy od IX w. kulturę Bułgarii. Natomiast 7 kwietnia gościem Katedry Historii Bizancjum była prof. Elizabeth Jeffreys z Uniwersytetu w Oksfordzie, prowadząca badania m.in. nad literaturą bizantyńską.

Dalsze plany

Bohaterką czwartego spotkania slawistyczno-bizantynistycznego stała się również uczona z zagranicy – prof. Elka Bakalova z Bułgarskiej Akademii Nauk. Jej wystąpienie, które odbyło się w Instytucie Historii

Plakat informujący o wykładzie otwartym prof. Elki Bakalovej wygłoszonym 14 maja w Instytucie Historii UŁ

14 maja, poruszało mało znaną historię polskiej problematyki recepcji wschodniorzymskiej teorii władzy oraz wyobrażeń o idealnym cesarzu (carze) chrześcijańskim na gruncie XIV-wiecznej kultury bułgarskiej. Szczególnym walorem spotkania, oprócz towarzyszącej wykładowi prezentacji multimedialnej, było przedstawienie zebranym pionierskiego przekładu z języka średniobułgarskiego na polski *Pochwały cara Iwana Aleksandra*, dokonane przez dr Małgorzatę Skowronek z Zakładu Paleoslawistyki i Kultury Ludowej. Wykład prof. Bakalovej tłumaczony był z bułgarskiego na polski przez dr. Ivana Petrova.

Na zakończenie warto dodać, że prelekcje organizowane przez bizantynistów i slawistów łódzkich cieszą się znacznym zainteresowaniem tak pracowników naukowych UŁ, jak i studentów (z Sekcji Historii Słowian Studenckiego Koła Naukowego Historyków UŁ, Koła Naukowego Slawistów im. św. św. Cyryla i Metodego oraz wielu innych kierunków humanistycznych). Z tego też względu w planach organizatorów na rozpoczynający się właśnie rok akademicki są zarówno kolejne wykłady z omawianego cyklu, jak i spotkania z wybitnymi znawcami tematyki bizantyńsko-słowiańskiej z innych ośrodków akademickich w Polsce i Europie. ■

Zofia Brzozowska

INFORMACJE

Więcej studentów I roku

W 2009 roku rozpocznie naukę na Uniwersytecie Łódzkim 16 procent więcej studentów niż w latach ubiegłych – stwierdziła na konferencji prasowej prorektor UŁ ds. programów i jakości kształcenia prof. Joanna Jabłkowska.

Uczelnia nie odczuwa niżu demograficznego wśród słuchaczy rozpoczynających naukę. Na pierwszy rok studiów dziennych przyjęto ponad 8,5 tysiąca studentów. Najpopularniejsze kierunki to tradycyjnie: psychologia, dziennikarstwo i komunikacja społeczna oraz prawo. Powodzeniem cieszyły się także nowe kierunki na uniwersytecie: hispanistyka na Wydziale Filologicznym, logistyka prowadzona na Wydziale Zarządzania czy gospodarka przestrzenna na Wydziale Nauk Geograficznych. Nie brakowało kandydatów na

nowo otwarty w filii UŁ w Tomaszowie Mazowieckim kierunek leśnictwo. Ciągłe rozpatrywane są odwołania, więc liczba przyjętych studentów wciąż fluktuuje.

Na studia wieczorowe przyjęto jedynie 325 osób. Wyczerpuje się bowiem pomysł na ten system studiów. W dzisiejszych czasach ciężko jest młodym ludziom znaleźć pracę, której godziny pozwalałyby na popołudniowe zajęcia na uczelni.

Prorektor Jabłkowska poruszyła też problem byłych studentów Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej, która we wrześniu tego roku straciła prawo do prowadzenia studiów z informatyki. Około 350 słuchaczy z tej uczelni przyjmie przede wszystkim Wydział Fizyki i Informatyki Stosowanej UŁ. Studenci akademii ubiegają się także o miejsca na Wydziale Zarządzania i Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym uniwersytetu. ■

J. Bożyk

Biblia Slavorum Apocryphorum

W Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnym Uniwersytetu Łódzkiego w dniach 15-17 maja 2009 r. odbyła się druga Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Biblia Slavorum Apocryphorum*. Pierwsza konferencja z tego cyklu obradowała w Łodzi w roku 2006 i poruszała tematykę apokryfów Starego Testamentu. W tym roku spotkanie poświęcone było apokryfom nowotestamentowym.

Bardzo napięty harmonogram tego spotkania potwierdza dużą popularność, jaką wśród naukowców (głównie filologów, historyków i historyków sztuki) cieszy się dziś tematyka związana ze spuścizną kulturową Słowian w dziedzinie pseudokanonicznej (apokryficznej) literatury nowotestamentowej. Program spotkania został przez organizatorów tak skonstruowany, aby referaty w sekcjach dotyczyły tego samego zagadnienia lub zbliżonej tematyki. Po każdym wystąpieniu był też czas na krótką dyskusję oraz pytania do prelegenta.

Metodologia i apokryfy

Po uroczystym otwarciu, w którym udział wzięła prof. Joanna Jabłkowska, prorektor UŁ, w pierwszej części obrad zostały wygłoszone cztery referaty. Ich autorzy zwrócili szczególną uwagę na podstawowe (często metodologiczne) problemy związane z apokryfami w dawnych literaturach i kulturach słowiańskich.

Swoje wystąpienia wówczas mieli: Ewa Siatkowska (Warszawa) – *Judasz potępiony, Judasz rehabilitowany w świetle wybranej literatury apokryficznej*, Milena V. Roždestvenskaja (Sankt Petersburg) – *Канон и апокриф как литературный источник: Воскресение Лазаря, Воскресение Христа, Успение Богородицы*, Johannes Reinhard (Wiedeń) – *The Protoevangelium Jacobi in the Croatian Glagolitic Tradition*, Piotr Bering (Poznań) – *Evangelium Nicodemi w dramaturgii średniowiecznej*. W tej części sesji wydzielono także sekcję poświęconą apokryficznym obrazom Bogurodzicy w literaturze, folklorze i ikonografii. Ze swoim referatem wystąpiła w niej Oksana V. Łabaszczyk (Tarnopol) – *Богородица как покровительница деторождения в современном фольклорном нарративе*.

Okrągły stół

Po przerwie obiadowej kontynuowano refleksje nad miejscem apokryfów w kulturach słowiańskich. Obrady popołudniowe rozpoczęły się od wystąpienia Dimo Češmedžieva (Płowdiw) pt. *Българската държавна традиция в апокрифите*. Następnie swoje referaty wygłosili: Aleksander Križ (Łódź) – *Nowo-*

testamentowe elementy apokryficzne w średniowiecznym kronikarstwie polskim, Kirył Marinow (Łódź) – *Piękny i zły syn zatracenia. Postać Antychrysta w literaturze apokryficznej średniowiecznej Bułgarii*, Roberto Adinolfi (Rzym) – *Gospel of Bartholemew: Images of The Devil and the Hell*.

Ostatnim punktem pierwszego dnia konferencji był *okrągły stół*, w którym uczestniczyli: prof. Georgi Minczew (Łódź), prof. Milena V. Roždestvenskaja (Sankt Petersburg) oraz prof. Krassimir Stantchev (Rzym). Moderatorem panelu był dr Ivan Petrov. Dyskusja (prowadzona w języku rosyjskim) koncentrowała się głównie wokół terminologii, gatunków, klasyfikacji oraz typologii starosłowiańskich apokryfów. Panel doskonale wpisał się w zakres konferencji, dając naukowcom z różnych ośrodków krajowych i zagranicznych niepowtarzalną okazję do wymiany poglądów, doświadczeń, a także prezentacji wyników swoich dotychczasowych badań. Oprócz uczestników *okrągłego stołu* głos w dyskusji zabrali m.in. Ewa Siatkowska (Warszawa), Elka Bakalova (Sofia), Johannes Reinhard (Wiedeń), Nina V. Kvlividze (Moskwa) i Adelina Agnusheva (Manchester).

Obraz Piłata

Drugiego dnia konferencji obradowano od rana w dwóch sekcjach: literaturoznawczej i folklorystycznej. Obraz Piłata, na podstawie analizy sposobu ukazania uczuć postaci w staropolskich apokryfach oraz ówczesnych tłumaczeniach Biblii zaprezentowała Ewa Woźniak (Łódź). Dzielami kaznodziejskimi zajęły się: Magdalena Kuran (Łódź) z referatem *Postać św. Marii Magdaleny w staropolskim kaznodziejstwie wobec tradycji apokryficznych* oraz Marzanna Kuczyńska (Łódź), która przedstawiła dzieje utworu *Ewangelia pouczająca* C.T. Stawrowieckiego oraz analizę motywów, które doprowadziły do uznania go za nieortodoksyjny. Liturgiczne zastosowanie tekstów pseudokanonicznych w okresie od XIII do XIX w. ukazała Małgorzata Skowronek (Łódź) na przykładzie *Legendy o królu Abgarze* (referat pt.: *Legenda o królu Abgarze w wybranych słowiańskich tekstach użytku liturgicznego*). Dzieje wybranych wątków apokryficznych w literaturze XIX-wiecznej zostały przedstawione w referatach:

Anny Kobylińskiej (Warszawa) *Konflikt idei w eposie religijnym Jonaša Záborského „Vstúpenie Krista do Rája”* oraz Jarosławy Melnik (Lwów) *„Евангелие Томы” в украинской литературе*. Ilija Paczew (Łódź) zaprezentował referat *Świat przedmiotowy w strukturze utworu apokryficznego*, w którym skupił się na roli przedmiotu w kreacji artystycznej świata przedstawionego w apokryfach średniowiecznych. W obradującej do wieczora sekcji literaturoznawczej miało również miejsce wystąpienie Macieja Kokoszki, będące analizą historyczną, pt. *Czym Chrystusa pojono na krzyżu?*

Macedońska legenda

Przed południem równolegle obradowała sekcja folklorystyczna, podczas której przedstawione zostały referaty: *O sposobie przyjmowania inspiracji Ewangelią w folklorze (na podstawie legendy macedońskiej „Bogurodzica i żaba”)* – Krzysztof Wrocławski, Warszawa, *On some relationships between pseudo-canonic texts and Macedonian folklore* – Vladimir Karadžoski, Prilep oraz, po przerwie: *Новозаветные персонажи в восточнославянской магии* – Oleksy Judin, Gandawa, *Opowieść o Drzewie Krzyżowym prezbitera Jeremiasza a tradycja oralna* – Łukasz Mysielski, Łódź oraz *„Orbis interior” w słoweńskich legendach o wędrówce Chrystusa ze Świętym Piotrem* – Magdalena Wenecka, Łódź.

Po południu zostały otwarte obrady sekcji ikonograficznej. Elka Bakalova (Sofia) zaprezentowała referat *The principles of Visualisation of the Pseudo-Canonical Text in the Art of the Byzantine Commonwealth*, następnie referaty wygłosili: Jowita Jagła (Łódź) – *Rana serca i rana oka. Apokryficzna postać Longinusa w sztuce średniowiecznej* i Margarita Kuyumdzhieva (Sofia) – *Sources and Shapes: Some Intersections between Anthropomorphic Images of the Trinity in Orthodox Art and Parabiblical Texts*.

Bogurodzica w literaturze i ikonografii

Tematem przewodnim referatów przedstawionych ostatniego dnia konferencji były apokryficzne obrazy Bogurodzicy w literaturze i ikonografii. Obrady rozpoczęła Ewelina Drzewiecka (Warszawa) referatem *Motywy pseudokanoniczne w ikonografii święta Zaśnięcia Bogurodzicy na przykładzie fresków serbskich z XIV w.* Kolejne referaty zaprezentowały Nina V. Kvlividze (Moskwa), *Апокрифы о Богородице в живописных циклах времени царя Ивана Грозного (XVI в.)* oraz Adelina Agnusheva (Manchester) – *Canon Outside the Canon: The Flesh and the Body in the Story of Virgin's Dormition*. Były to ostatnie referaty przed zakończeniem spotkania.

Materiały z tej międzynarodowej konferencji naukowej zostaną opublikowane i upowszechnione: w przygotowaniu jest tom pokonferencyjny mający zawierać, oprócz referatów, zapis debaty metodologicznej, która odbyła się w ramach *okrągłego stołu* (nagranie dyskusji powstało m.in. we współpracy z red. Krystyną Namysłowską z *Radia Łódź*). Szczegó-

łowy program konferencji wraz z informacjami o dotychczasowych publikacjach Zakładu Paleoslawistyki i Kultury Ludowej Katedry Sławistyki Południowej UŁ znajduje się na stronie internetowej katedry (www.slavica.uni.lodz.pl).

Konferencja została zorganizowana przez Zakład Paleoslawistyki i Kultury Ludowej przy Katedrze Sławistyki Południowej UŁ kierowany przez prof. Georgiego Minczewa. Wśród organizatorów konferencji znaleźli się pracownicy i doktoranci zakładu: dr Małgorzata Skowronek, dr Ivan Petrov, mgr Aleksander Kriż, mgr Karolina Krzeszewska, mgr Łukasz Mysielski oraz mgr Magdalena Wenecka. Do prac organizacyjnych włączyła się także dr Agata Kawecka z Zakładu Językoznawstwa Katedry Sławistyki Południowej UŁ. ■

Piotr Krężel
Jan Wolski

Otwarcie obrad konferencji; na zdjęciu z lewej prof. Georgi Minczew, obok dr Ivan Petrov

Uczestnicy obrad